

Bachmann, elk een straat gekregen in Berlijn. Op een braakliggend terrein ertussen is een muur van bouwafval opgetrokken die, in tegenstelling tot zijn historische voorbeeld, verbindt in plaats van scheidt. Het bouwsel omgordt niet meer dan een lege cirkel, een *res nullius*, bestemd voor zelffloutering. De architecten van de structuur bewaken de plek al meer dan een halve eeuw en hebben er de basis gelegd voor een eigentijdse variant van een Indignado-cultuur, die Adorno wel had kunnen behagen. Iedereen met nieuwe ideeën is er welkom, zolang aan die nieuwe ideeën maar weer andere ideeën kunnen ontspruiten.

Er worden wel heel veel intertekstuele en historische verwijzingen samengebald in *De keisnijders*. Die gaan van de *Stunde Null*, de puinhoop na de Duitse nederlaag in 1945 waarop het uiteindelijke Wirtschaftswunder ontstond, tot vage dialogen die aan Beckett doen denken en toch ergens over moeten gaan. De Buysser heeft overduidelijk Kafka gelezen en uiteindelijk wordt de zwarte melk van Celan ook echt opgedronken. De raamvertelling waarin personages proberen anderen gunstig te stemmen door verhalen te verzinnen kennen we ook ergens van. Zo is er een verhaal met de meer dan intrigerende titel “De vetplant en het representatieve meubilair van de zonovergoten praktische zanger”. Hoe het precies gaat, komen we niet te weten.

De bewakers van de muur, twee zussen, twee broers van om en bij de zeventig, krijgen op een dag aan het einde van de eenentwintigste eeuw bezoek van twee zussen, twee broers van een andere generatie. Marthe en Anouk zijn jongvolwassen vrouwen, Peter en Jules niet veel ouder dan tien. Net zoals hun grote voorbeelden komen ze uit Vlaanderen, en hebben ze alles achtergelaten om van nul af aan opnieuw te beginnen in Berlijn.

De Buysser wekt vanaf de eerste pagina's van *De keisnijders* de indruk regels uit te tekenen voor een zeer strak afgelijnd vormexperiment. In taal zonder al te veel opsmuk vat hij handelingen en daaruit voortvloeiende crises, een dozijn monologen en zakelijk geformuleerde ideeën. De tekst lijkt gemaakt voor het theater: de ruimte beperkt zich tot de muur en de omgeving, de personages belichamen ideeën en schijnen de conversaties vooral te moeten voeden met terzijdes. Wat de inleidende scènes van de roman nog sterker maken, zijn de vondsten die De Buysser erin verwerkt, zoals de verzonnen

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2013/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **WETENSCHAPSFILOSOOF MET GEZONDE VERTELDRANG. PIETER DE BUYSSERS DEBUUTROMAN “DE KEISNIJDERS”**

“Schwarze Milch der Frühe wir trinken sie abends wir trinken sie mittags und morgens wir trinken sie nachts”, schreef Paul Celan in zijn gedicht ‘Todesfuge’, waarin hij probeerde aan te tonen dat na de Holocaust een nieuw begin, al was het maar in de literatuur, moeilijk maar niet onmogelijk was. Hij joeg er Theodor Adorno mee op stang, die gedichten over de gruwel van de vernietigingskampen even barbaars als hun onderwerp vond, en de gevestigde kapitalistische maatschappij als bron van alle kwaad beschouwde. In de eerste roman van filosoof en theatermaker Pieter De Buysser hebben Celan en zijn geliefde, de Oostenrijkse auteur Ingeborg

vertelspelletjes. De regels van “De voorloper” schrijven voor dat twee deelnemers elkaar oplossingen voor problematische situaties aanbieden in de vorm van een verhaal. “De Watervlam” gaat bijvoorbeeld over een munteenheid die niet opgeschreven of uitgesproken wordt, maar die je “als een litteken in je oor” bewaart. De nieuwkomers verzinnen een tegenhanger van “De voorloper”, met name “De nakomer”, een spel waarbij iemand iets moet vertellen dat voor eeuwig en altijd voor iedereen belangrijk is. Een oude wiskundige die in de buurt van de muur huist, grijpt zijn kans om een toegestroomde menigte de geschiedenis van de nul te schetsen, een uiteenzetting die meteen een van de meest meeslepende passages van de roman vormt.

Ook op een ander vlak lijkt De Buysser ons aanvankelijk te willen tonen hoeveel zelfbeheersing een verteller met een rijke fantasie kan hebben. *De keisnijders* speelt zich af in een verre toekomst, wat de auteur had kunnen verleiden tot geflirt met de mogelijkheden van het sciencefictiongenre. Maar de club van tijdreizigers die de omgeving van de muur frequenteert, blijkt gewoon een stelletje dromers, en de transmitters die sommigen in hun hersenen hebben laten inplanten om gedachten over te dragen, zijn allang geen rage meer. De ver doorgedreven idee van een eenheid tussen natie en taal heeft de kaart van Europa wel grondig vertekend, maar niet op de manier die velen zich hadden gewenst. De muur trekt ontgoochelde nationalistes aan, van wie de meest hardleerse idealisten, zoals de wel erg karikaturaal voorgestelde Daan De Roover, door de eenentwintigste-eeuwse hippies ferm in hun hemd gezet worden. *De keisnijders* is dus, ondanks de ogenschijnlijk futuristische situering, nog eerder een politiek pamflet dan een science-fictionroman.

Het strakke kader met zijn overduidelijke misen-abyme structuur en bijna schoolse eenheid van plaats en handeling wordt in de loop van het verhaal meer en meer opengedoken voor wel erg dramatische ontwikkelingen. De meisjes Anouk en Marthe blijken even manipulatief als scherpzinnig, en bovendien erg sensueel. Het ex-vriendje van Marthe komt helemaal uit Leuven naar Berlijn om zich opnieuw voor haar te bewijzen, wat fataal voor hem zal aflopen. Robbert laat zich door Anouks

verleidingskunsten een afrodisiacum afhandig maken dat ze op haar ouders zal uittesten. De groteske gevolgen van die verraderlijke wulpsheid worden even zakelijk vermeld als de verwickelingen rond de muur zelf, maar vormen uiteindelijk toch de sluitstukken van de roman. Dat zal de lezer misschien verrassen, gezien de totale concentratie op woorden en ideeën in vooral het eerste hoofdstuk. Het is alsof het gebrek aan diepere uitwerking van het sterk geïntroduceerde vormexperiment tenslotte toch een aantal zeer theatrale plotwendingen afsmeekt. De Buysser fantasie slaat zijsporen in. Een vergezocht verhaal over een uit de hand gelopen orgaantransplantatie contrasteert te sterk met eerdere, beheerster gebrachte allegorieën om als echte parabel over zelfopoffering te dienen. De dood van Gerrit, een van de vier ouders, past dan wel in het plaatje. Hij gaat letterlijk staan sterven op een steenworp afstand van de muur, en is daarmee de enige in de roman die als noodlottige de show wél weet te stelen.

De keisnijders bulkt van de aardige vondsten en krachtig geformuleerde ideeën, en in de langere uiteenzettingen laat De Buysser zich kennen als een wetenschapsfilosoof met een gezonde verteldrang. Maar de behoedzaam afgewikkelde verteldraad raakt met zichzelf in de knoop, vooral als de leuke bedenksels het niet meer van hun verrassingseffect kunnen hebben. Eenmaal dichtgeklapt laat het boek zich nog het beste samenvatten als de biografie van een poging om een alternatief voor een veel te kapitalistisch geworden samenleving op te bouwen. Die biografie heeft een hoogst originele setting, maar laat uiteindelijk, zoals veel verhalen over generatieconflicten en rebellieën tegen het establishment, de indruk na al eens eerder verteld te zijn.

FREEK ADRIAENS

PIETER DE BUYSSER, *De keisnijders*, De Geus, Breda, 2012, 415 p.